A fővárosi levegő szennyeződését

a gázfűtés csökkentheti a legjobban és leggyorsabban

1952-ben Londonban napokon keresztül súlyos smog- (füstköd) katasztrófa pusztított. Ez idő alatt lényegesen többen haltak meg a szokásosnál. A négynapos időszaknak megfelelő halálozási szám hörghurutnál 171-ről 872-re, szív- és keringési betegségeknél pedig 318-ról 801-re emelkedett. Hasonló, de kisebb méretű smog-esetek elég sűrűn fordultak elő az utóbbi évtizedekben a világ minden részén.

A statisztikai kimutatások szerint, amilyen mértékben fejlődik, növekszik és zsúfolódik egy nagy város, arányosan emelkedik ugyanott a tüdőrákesetek száma is. Ezt a megfigyelést összefüggésbe hozzák a nagyvárosok levegőjének romlásával.

„Előkelő" helyezés

— Mi a helyzet a budapesti utcán? Kényes-e a zúgolódó fővárosi ember, vagy tényleg rossz a levegő a pesti utcán? Erre pontos választ a laboratóriumi vizsgálatok adnak. Korábban az OKI végezte el a budapesti levegő laboratóriumi vizsgálatát, ezt a fővárosi KÖJÁL folytatja, amely ma már a főváros különböző pontján (elhelyezett több mint 50 helyen) gyűjti a levegőmintát. Ebből meghatározzák a levegő kén- és portartalmát. A vizsgálatok szerint például *a levegő kénszennyezettsége ősztől tavaszig jelentősen meghaladja a megengedett mértéket és Európa levegőszennyezett nagyvárosai között sajnos, igen elöl vagyunk.* A legerősebben szennyezett az Illatos út környéke a Budapesti Vegyiművek révén, majd a Rákosrendezői pályaudvar, Csepel, Kelenföld következnek. Aránylag kevésbé szennyezettek a főváros peremkerületei, de a szokásostól eltérő meteorológiai események itt is károsan hatnak.

Sok szó esik mostanában városi lakónegyedek építéséről. A korábbi hibákról a mai generáció nem tehet, de *az új lakónegyedek felépítéséért mi vagyunk felelősek.* Mi építettük például az Üllői úti lakónegyedet az Illatos út bűzkörébe és elkövettünk néhány telepítési baklövést vidéken is.

Megállítottuk a rosszabbodást

Az utóbbi években spontán tömegmozgalom bontakozott ki Budapesten, a lakosság erélyes követelésére a fővárosi levegő tisztaságának védelme úgyszólván minden tanácsi és illetékes állami szerv egyik kiemelt fontosságú kérdésévé vált. Az eredmény nem is maradt el, *a rosszabbodást sikerült megállítani és a jövőre nézve igen biztatóak a kilátások.* Legyünk azonban tekintettel arra, hogy a budapesti levegő az elmúlt száz év alatt egyre romlott, ennek megjavításához, a szennyező források felszámolásához hosszú időre van szükség. Londonban több évszázados küzdelem, sok rendelet, majd az 1956-ban kibocsátott szigorú *Tiszta Levegő Törvény* eredményezett javulást. Moszkva és Leningrád levegőjének tisztaságát már sokkal rövidebb idő alatt tudták biztosítani és mi az ő példájukat követjük. Ehhez is viszonylag hosszabb idő kell, mert egy-egy nagyobb gyár kitelepítéséhez rengeteg pénzre — milliárdos nagyságrendben! — és emellett sok minden egyéb anyagi erőre lenne szükség. Ilyen méretű és ilyen természetű rendezésre belátható ideig természetesen nem számíthatunk, de azért e téren is sok minden történhet — és történik is.

A nagy gyárakat is meg lehet »szelídíteni« oly módon, hogy *kazánjaikat korszerűsítik és kevésbé vagy egyáltalán nem füstölgő-kormoló üzemanyaggal fűtik, illetve kéményeiket korszerű füstleválasztóval szerelik fel, termelési technológiájukat pedig úgy modernizálják, hogy káros melléktermékeik ne kerüljenek a környezeti levegőbe.* A nagy pályaudvarokat is lehet füstmentesen üzemeltetni, még a város szívében is és ez Budapesten, ha kissé lassan is, de fokozatosan halad előre és előreláthatóan pár év alatt befejződik. Azokat az üzemeket pedig, amelyek nem valók Budapestre, mert kijavíthatatlanul rongálják a főváros levegőjét, *gyors ütemben ki kell telepíteni.* Ez folyamatosan történik is. Még sokan emlékeznek az Ásványörlő Vállalat Meder utcai és Jászberényi úti gyáregységeire, amelyek már évek óta vidékre települtek. Folyamatban van az Illatos úti Állatifehérje Feldolgozó Vállalat vidéki telepének építése is, de felsorolhatnánk sok más kitelepített üzemet is. *Az illetékes szervek kidolgozták a sorrendet és meghatározták a főváros levegőjét rontó üzemek kitelepítésének időpontját.*

Új szennyező üzemek budapesti települését pedig minden eszközzel *meg kell akadályozni.* És itt nemcsak ipari üzemek jönnek számításba. Az egyik budapesti téesz például az elmúlt évben egy nagyon kedvelt budai kirándulóhely közelében tízezres nagyságú disznófiaztatót akart létesíteni, de nem kapott rá engedélyt, mert félő volt, hogy kedvezőtlen széljárás esetén a trágyaszag a Rózsadomb környékét árasztotta volna el.

A korszerű fűtés

A levegőszennyeződés szempontjából lényeges, hogy *milyen tüzelőanyaggal fűtünk.* Legjobb az elektromos fűtés. Legrosszabb a barnaszén tüzelés. Nálunk az előbbi gyakorlatilag alig jön számításba, annál inkább az utóbbi. Hazai barnaszéntermelésünk bőséges és sajnos, ez okozza a legtöbb füstöt és kormot, nem is akármilyet, mert füstje magas kéntartalmú, ami az egészségre rendkívül ártalmas. Szerencsére a legrosszabb minőségű barnaszénből ma már kevés érkezik Budapestre. Az ország fűtőanyagkészletének szétosztása ugyanis központilag történik és az ezt intéző szerv az energiagazdálkodási hatóság kimutatása szerint az utóbbi években már a főváros kapja a legjobb minőségű szenet. A fafűtés levegőtisztasági szempontból ideális, de egyre ritkább és nem valószínű, hogy a fafűtésű kályhák száma emelhető lenne. Az olajfűtés is lényegesen jobb, mint a széntüzelés. A hazai olajkazánok és olajkályhák is egyre jobb hatásfokkal működnek és egyre több olajkályha kerül forgalomba.

Szándékosan hagytuk utoljára, mint legfontosabbat, a gázfűtés problémáját, mert *a gázfűtés ipari és lakóházi kiterjesztése oldhatja meg legjobban és leggyorsabban Budapest belső része,* az V—VI—VII—VIII. kerület füst-korom bajait. Évekig tartó huzavona folyt e kérdés körül, mert azt mondták, nincs elég gáz, de ha lenne, a megnövekedett gázmennyiség szállítására a lefektetett gázcsövek nem alkalmasak, és ha ezt is megoldanák, nincs elegendő gázkályha. A szakembereknek igazuk volt, a főváros lakossága helyes érzékkel mégis *kivívta a gázprogram gyorsított megvalósítását.*

Az előfeltételek ma már lényegesen jobbak, főként a legfontosabb a gáz, nem fog gondot okozni, figyelembe véve a földgáz felhasználási lehetőségeit is. A fővárosi szervek különböző megoldásokon dolgoznak, amelyek lehetővé teszik a főváros levegőszennyeződés lényeges csökkentését, a gázfűtés tömegméretű fejlesztésével. A tervek szerint mintegy százezer lakást kapcsolnak be az elkövetkező pár év alatt a gáztüzelésbe, és ugyanezen idő alatt csak a budapesti gáztüzelőszerkezet gyártás (konvektor, és cserépkályha szerkezet) megközelíti a kétszázezret. Ezt igen nagy eredménynek könyvelhetjük el, ha belátjuk, hogy tömegméretű átrendezés egy-két éven belül nem oldható meg teljesen egy olyan nagy városban, amelyben egymillió kályhakémény ontja a füstöt.

A tüzelőanyag mellett az is rendkívül, fontos, hogy milyen kályhában és hogyan tüzelünk? A legjobb szenet és olajat, jó kályhában is lehet, levegőszennyezés szempontjából rosszul, sőt életveszélyesen eltüzelni. Hát még elavult kazánban vagy kályhában! A hibás tüzelésből eredő veszélyes füstgázok, ha rontják is a környezeti levegőt, ott felhígulnak. Ha azonban bentrekednek a helyiségben, bebizonyosodik mérgező hatásuk. Erről tanúskodik — csak példaként említve — 1967 november végén két egymásutáni napon megjelent újsághír. Az első napon Cs. J. 42 éves munkás a kályhából kiszivárgott széngáztól, a második napon a 26 éves Sz. U. és 22 éves felesége halt meg a kályhából kiszivárgott füstgáztól, és ugyanezen a napon az egyik kisebb vállalat munkahelyéről négy dolgozót szállítottak kórházba szénmonoxid mérgezéssel. De a gáztüzelés is lehet veszélyes. Ismeretes, hogy ez utóbbi években menynyi robbanás történt Budapesten a cserépkályhás gáztüzelés helytelen kezelése következtében. Ezek az esetek arra utalnak, hogy milyen hasznos lett volna megrendezni azokat a Vöröskeresztes tanfolyamokat — pár évvel ezelőtt —, amelyeken a lakosságot tanították volna szakemberek a helyes fűtésre, de amelyek anyagi nehézségek miatt meghiúsultak.

Minél több kazánban, kályhában fűtenek, annál gyakoribb a hibás tüzelés, annál több a fölöslegesen füstölő kémény. Ezért jó megoldás a központi fűtés, mert egy nagy házban a rengeteg kémény helyett csak egy működik. Még korszerűbb a távfűtés, amelynél egy központi hőerőműből látnak el rengeteg lakást fűtéssel. A már működő nagy budapesti fűtőerőművek mellett építés alatt állanak az óbudai, megyeri új erőművek és bővítik a kispesti és újpesti fűtőerőműveket. A távfűtés elsősorban az új lakótelepek fűtését oldja meg, de a vezeték útvonalába eső lakóházakat is ezek segítségével fogják fűteni.

A kipufogók megfékezése

A leírt levegőszennyeződések minden bizonnyal csökkenő tendenciájúak, nem így azok, amelyeket az autók, autóbuszok idéznek elő. De e téren is bizakodók lehetünk. A nagy autógyárak azt tervezik, hogy technikai megoldások felhasználásával csak olyan autókat fognak forgalomba hozni, amelyek nem szennyezik a levegőt. És addig? *Be kell tartani a gépkocsit üzemeltetőknek a törvényes előírásokat. Végső fokon ki kell vonni a forgalomból azt a gépjárművet, amely a megengedett mértéknél erősebben szennyezi a levegőt.* Ezt elbírálni a rendőrség feladata. A rendőrség rendszeresen ellenőrzi a járműveket ilyen szempontból is. A pesti embernek, mégis az a véleménye, hogy az autók, autóbuszok erősen szennyezik a levegőt, így tehát a rendőrségi szervek *erélyesebben is felléphetnének* az előírások betartása érdekében.

Azokat a rendelkezéseket, amelyeket különböző jogszabályaink a levegőszennyeződéssel kapcsolatban előírnak, gyűjteményesen foglalja össze 1962 óta a budapesti levegőtisztasági rendeletet, amelyet a Minisztertanács hagyott jóvá. *Van* tehát jogszabály, amelyyel meg lehetne fékezni azokat, akik kirívóan szennyezik a főváros levegőjét, de talán kissé *erélyesebben* lehetne alkalmazni.

1966-ban megalakult a magasszintű Budapesti Levegőtisztasági Bizottság, amely rövid fennállása óta eredményesen intézi a levegőtisztasági kérdéseit, így például *kidolgoztatta a fővárosi gázprogram alapelveit és biztosítja annak megvalósítását is.* — Többször foglalkozott a főváros levegőtisztasági kérdéseivel a Gazdasági Bizottság és állandóan napirenden tartják a kérdést a Főváros TVB és a kerületi végrehajtó bizottságok is.

Dr. Kapos Vilmos